

Etik og moral; **dydsetik, dømmekraft og livsduelig**

Lidt forenklet set kan man tale om at etik er teori og moral er praksis. Det skal forstås på den måde, at etik er de mere teoretiske og principielle ideer; hvad der er godt og ondt, og ligger bag moralske normer. Moral er mere direkte knyttet til hvad der er rigtige og forkerte

handlinger indenfor specifikke, afgrænsede områder. Og moralske normer anvendes i en given situation for at godkende eller fordømme en adfærd.

Samtidig kan man sige, at teori er praksis fordi det er den tankeverden, den enkelte har tilegnet sig, der sætter grænser for, hvad kan få øje på, gøre sig forestillinger om og handle ud fra.

Ud fra en eksistenspsykologisk betragtning vil den enkeltes personlige etik og moral sættes på spil i enhver situation, i ethvert møde med andre. Eksempelvis kan man forlade sig på pligtetikken, der sigter på at udøve sin pligt; gøre det rette, som fx love, regler eller ideologier byder én. Man forudsætter, at man med den rette viden og metoder kan nå til en korrekt identifikation af et problem og løsningen af det; som i en retssal med vindere og tabere. Man kan også følge konsekvensetikken, der har som hensigt at opnå det gode, fx gennem en afvejning af fordele og ulemper i forsøg på at forudsige og sikre størst mulig lykke for flest mulige; som man ser det ved nogle konfliktmæglinger, der søger at indgå kompromisser for at gøre alle tilfredse.

Problemet er bare, at både identifikation, løsninger, sikringer og forudsigelser bygger på overbevisningen om at man som menneske kan forholde sig neutralt, kan finde sandheder og ankomme til noget endeligt, en konklusion med to streger under uden at komme i tvivl eller blive klogere. I disse to etiske teorier tager man ikke højde for menneskets aktive involvering i skabelsen af sin virkelighedsopfattelse, at man fx kan værgе sig ved at udføre bestemte handlinger og gøre noget andet.

Men den enkelte kan naturligvis drage fordele af at skyde skylden på systemet, som definerer pligten eller på den utaknemmelige børneflokk, når moderen har forsøgt at dele sol og vind lige gennem ophyggelege konsekvensanalyser. Man er mere uangribelig og mindre sårbar, når man forlader sig på ydre autoriteter og handleregele end hvis man handler i kraft af dydsetikken; (dyd er græsk og oversættes med holdning, duelighed og skøn), hvor man ikke bestræber sig på at gøre det rette eller opnå det gode, men at gøre det gode. Men ved at gøre det gode, opnår man ikke altid det gode, og at gøre det gode er ikke altid ensbetydende med at gøre det rette.

I stedet vægter dydsetikken den indre autoritet, den personlige moralske dømmekraft, hvor den enkelte må spørge sig selv, hvilken handling der vil følge af gode hensigter. Det kan foregå gennem en afklaring af sine egne intentioner, en indlevelse i situationen, dens kontekst og sine medmennesker og træffe et valg på baggrund heraf. Dømmekraften er ifølge eksistenspsykologien af afgørende betydning for at kunne vedkende sig sit personlige ansvar og have oplevelsen af at være livsduelig, at du til livet og tage hånd om det!

Men det indebærer også en rummelighed overfor sig selv og andre, når tingene ikke lige går, som man havde forestillet sig, eller når andre forsøger at betvivle ens personlige dømmekraft eller give en skylden for noget, man ikke føler sig ansvarlig for. Eller når man selv bliver i tvivl om sine intentioner med en handling!!! Frem for at spørge systemet om reglen eller forsøge at kontrollere begivenhederne gennem konsekvensberegning, sætter eksistenspsykologien fokus på den personlige selvransagelse; hvad var det egentlig jeg ville og hvad gjorde jeg? Kunne jeg have gjort noget andet og hvad? Hvordan stemmer det overens med mine intentioner, min etik og moral?

Men det indebærer, at kunne leve med forskelle og forskellige virkelighedsopfattelser mennesker imellem, frem for at søge ligheder og være enige. En bevægelse væk fra købmandstanken med kompromierne eller retssalen med en vinder og en taber over til modet på at støtte hinanden i friheden til at forholde sig og vedkendelsen af det personlige ansvar og skyldfølelsen. Og det kræver en accept af eksistentiel aleneværen!

De understregede ord uddybes i andre tekster på siden